

Imprimat legal.

DATINA

29. JAN. 1925

LITERARĂ
ȘI
SOCIALĂ

ANUL II
Nr. 9.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Societatea Culturală „M. EMINESCU“

„DATINA“

DIRECTOR: M. GUȘITĂ

An. II. Nr. 9.

Noembrie 1924.

S U M A R U L:

Tăranul și Revoluția	C. Rădulescu-Motru
Anatole France	Const. D. Ionescu
E amăgire'n orice gând senin —versuri	I. Vania
Trenul Sanitar No. 6	Al. Lascarov-Moldovanu
In robia lor—versuri	A. Colruș
Îa cetit în zodii	Adam Bolcu
Insemnări: Mișcarea culturală:	
Reviste, Cărți	
Daco-Romania, Vinea Nouă, Contimporanul—	Const. D. Ionescu
Tinerețe: Tutoveanu, Paharul blestemat: G. Rolică	I. Cetin
Izvoare limpezi: M. Romanescu	M. Gușită
Schițe — deseneuri	G. Simionescu

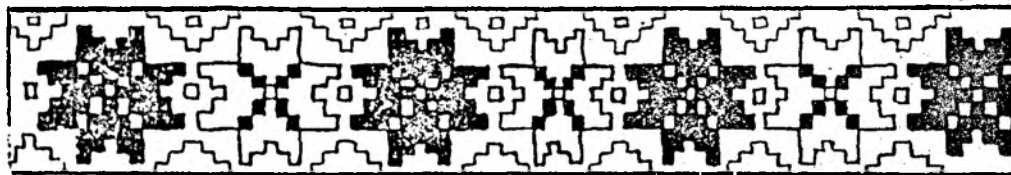
Clîșeele proprietatea „DATINEI“

Reproducerea oprită.

Lei 10.

Abonamentul 100 lei pe an.

ȚĂRANUL ȘI REVOLUȚIA

C. RĂDULESCU-MOTRU.

Secolul trecut are la activul său o mulțime de invențiuni și mai ales de aplicațiuni tehnice industriale. În cursul lui s'au ridicat primele mari fabrici, în care s'au utilizat aburul și electricitatea în scopul de a îmbunătăți condițiile de viață ale omului. Marfă cu grămada: articole de lux alături de fabricate de primă necesitate, începând de la el au invadat piețele. Au profitat, în primul rând de această îmbunătățire, locuitorii orașelor. Din secolul trecut începe să se adâncească mai mult diferența dintre oraș și sat. În oraș lumina de gaz ori electricitate și stradă curată; în sat întuneric de la scăpătutul soarelui și drum prin norozie. În oraș case construite cu ajutorul mașinilor și adăpostind un confort luxos; în sat, case mici ridicate pe puterea brațelor și sărăcia înăuntru. Puterea electricității este pentru orășan o slujitoare ascultătoare, bună la ori și ce serviciu, pe când pentru țaran ea a rămas biclul de foc din mâna Sfântului Ilie.

Dar toate aceste avantaje pe care le-a tras orășanul din utilizarea aburului și electricității nu înseamnă încă mare lucru, pe lângă aceea ce el a dobândit din utilizarea unei alte mari invențiuni, și anume: utilizarea revoluției ca mijloc pentru îmbunătățirea condițiilor de trai. Orășanul nu se teme de revoluție, cum nu se teme de puterea Sfântului Ilie. Din potrivă, el se servește de ea ca de un instrument indispensabil. Când este bogat, sau are influență, el își comandă revoluția de care are nevoie. Revoluția își are tehnica ei specială; costul ei măsurat până la ultima centimă; oamenii ei cu roluri bine împărțite: unul agită, altul provoacă, altul este victimă, altul martir, etc. în sfârșit revoluția, ca mijloc de profit, este o artă tot așa de precisă, ca și arta câștigării unei victorii militare. Revoluția, groaza oamenilor vechi și în mare parte groaza încă a țăranilor, — aceștia o consideră drept o urgie a diavolului, — este pentru orășan o slujitoare ascultătoare, bună la multe servicii.

Secolul trecut are așa dar la activul său, nu numai tehnica industrială, ci și tehnica revoluționară. Inventatorul acestela din urmă tehnici este genialul Karl Marx.

Adânc cunoscător al organizării burgheze orășânești, K. Marx a știut scoate din această organizare un instrument productiv ca o fabrică, și la care nimeni înainte de el nu s'a gândit. Dușmănia, vrajba, ura de clasă, au fost de când lumea între oameni; nimeni însă nu s'a gândit să le adune și să le dirigă în vederea unui profit. Ele erau lăsate să izbucnească în voia lor, când erau îndeajuns de îngrămădite în sufletul popoarelor. Marx a fost cel dintâi care a văzut că aici este o avuție care se risipește degeaba, neexploatăată. El a ridicat pe această avuție o întreagă rețea de planuri politice. Românul zice de evreul prea isteț, că știe să scoată bani până și din piatră. Marx a fost mai isteț și de cum își închipuie Românul pe evreu: el a scos miere din venin. Pe ura de clasă, pe vrajbă și dușmănie, pe veninul ce curge permanent în istoria omenirii el a făcut să meargă moara unde să se macine făina speranțelor muncitorimei orășenești. Are în oraș patronul fabrica lui producătoare de rentă; de acum înainte și lucrătorul va avea fabrica lui de speranțe: revoluția. Proletarul de oraș trebuie să fie revoluționar, zice Marx, fiindcă revoluția nu este un prăpăd pentru toată lumea, ci este o simplă substituie între beneficianți: scoală tu să șed eu; du-te tu burghez să vin eu proletar în locul tău!

Astfel, de unde în vechime numai un nebun își putea zice revoluționar, de la Karl Marx înainte, ori și ce orășan isteț trebuie să-și zică revoluționar. Căci cine n'are deasupra lui pe cineva, în locul căruia ar voi să fie? Revoluția nu este un blestem ceresc, sau o fatalitate istorică; ci este un docil instrument de luptă pentru fericirea unora și paguba altora. Este un instrument care se cumpără și care se vinde; care își are modul lui de exploatare... și chiar de monopolizare. A fi revoluționar, la oraș este o profesie, ca ori și care alta. Revoluționarii stau la aceeași masă; își dau mâna; se împrumută; se asociază cu ceilalți orășeni; prin nimic nu se deosebesc de aceștia în obiceiurile zilnice: ei sunt revoluționari, cum ar fi alții clismari, sau zidari. Revoluția nu este în sufletul lor, ca un demon care îi împinge la dărâmare, ci ca un plan negustoresc de pricopseală, bine plămădit, dacă nu chiar și experimentat prin încercări repetate.

Țăranul este departe de o așa moară a fericirii! Pentru el revoluția este: răsturnare, urgie, blestem pentru toată lumea. A vesti revoluția pentru o zi anumită, a pregăti această zi prin adunare de cotizații

între tovarăși; a specula asupra unei mărfi aruncate pe piață... sunt procedee pe care mintea țaranului nu le înțelege.

Dacă în politica Țării noastre revoluția nu joacă până azi un rol prea important, cauza trebuie căutată în influența pe care o păstrează încă fondul sufletului țărănesc. Țăranul nu se hotărăște la revoluție de cât în extrem, și atunci el nu cruță în calea lui nimic. Logica lui revoluționară este simplă, dar tragică după pilda Apocalipsului: ce este rău vine dintr'o sămânță rea, ce este bun dintr'o sămânță bună; pentru a face loc sămânței bune, trebuie distrus tot ce a fost sămânță rea. Și sămânța rea a avut nu numai fructe, ci și rădăcină; adică alcătuirea socială răsturnată până a nu-i se mai cunoaște urmele. Orașanul este revoluționar la suprafață, țăranul la rădăcină. Cel dintâi trage revoluția pe sfori, oare cum; cel de al doilea ară cu ca pământul, până ce nu se mai vede pe el nimic din câte crescuseră înainte!

Politica vechilor noastre partide n'a recurs la revoluții, fiindcă aceea cari o făceau nu aveau încă în sângele lor temperamentul unui Karl Marx.

Imi amintesc de o scenă la care am asistat, cu vre-o zece ani în urmă, tipică în această privință. Intr'un club politic din București se discuta într'o zi, — de obicei prin cluburi, se discută așa ceva în toate zilele, — căderea guvernului. Diferite mijloace de răsturnare erau propuse. La fiecare propunere se evalua riscul și șansele. Deodată un mic omuleț uscățiv și roșcovan, care până aci stătuse tăcut, se ridică și propuse scurt: revoluția. Se făcu un moment tăcere, apoi roșcovanul adăogă apăsător; mă rog, cât să coste revoluția; de ce vă speriați? Și scoțind tacticos un plumb și o hârtie încep să ne calculeze costul revoluției. Era mai estină, de cât toate celelalte mijloace de răsturnare. La obiecțiunile noastre, că revoluția este ușor de provocat dar nu și de condus; că după ce ai făcut-o să înceapă, nu știi unde are să ajungă, și altele ca acestea, roșcovanul după ce ne fixă un moment, luând tonul cu care se vorbește copiilor, întâmpină: nu este vorba de o revoluție în felul aceloră, pe care le-ați învățat prin cărțile de școală, ci de o revoluție de stradă, ordonată ca o lovitură de bursă. N'are să coste de cât vicața unui singur om, și la nevoie ne putem mulțumi și cu doi trei raniți. Vor fi câte-va devastări și geamuri sparte, pe care le-am pus la socoteală. Trădarea câtorva funcționari, este și ea pusă la socoteală. Contul ce v'am făcut este exact. Și roșcovanul cu toată seriozitatea continuă să ne enumere pe rând cheltueliile necesare. Propunerea lui a sfârșit prin a produce o mare ilaritate, de care s'a mai vorbit multă vreme în urmă.

Ar fi tot așa și astăzi?

Cluburile politice, de acum zece ani, erau dominate de mentalitatea țărănească. Marii agricultori de la țară dedeau în ele tonul discuțiilor și hotărau mijloacele de luptă. Astăzi, compoziția cluburilor s'a schimbat. Mai întâi s'au diferențiat: în cluburi la țară și cluburi la oraș. În cluburile de la țară nu se ia nici o hotărâre; acestea sunt pasive. În cluburile de la oraș domină spiritul de imitație a celor ce se petrec aiurea, adică spiritul lui Marx, inventatorul revoluției ca mijloc curent de luptă politică. Aceasta se vede prea bine din presa care este întreținută de cluburi; fără a mai vorbi de presa așa zisă independentă, care este cu desăvârșire robită spiritului marxist. Un Eminescu, care scria la *Timpu*; un Iorgu Cantacuzino care scria la „*Voința Națională*”; un Bibicescu de la *Românul*; un G. Paņu; un Ciurcu; un Ion Popescu; un Ventura; un Iancovescu, și toți câți scriau înainte la gazetele de partid, aveau despre revoluție respectul mistic pe care îl au țărani. Ca să doboare un guvern prin revoluție n'ar fi agitat unul în mod serios. Primele agitații de felul acesta s'au aratat puțin înainte de 1907, pornite fiind din sânul partidului liberal, după ce acest partid și-a încorporat pe tinerii socialiști din jurul lui Morțun și G. Diamand. Astăzi agitația revoluționară făcută prin presă este un fapt aproape zilnic. Câteva ziare pe care unii le denumesc „*anumila presă*”, dar pe care, în mod corect, noi ar trebui să le numim „*presa roșie*”, nu fac de cât acest lucru. Pentru cel mai tânăr scriitorăș de la aceste ziare, cea mai mică schimbare în viața noastră publică este numai de cât o revoluție. Titlul de revoluționar, încalte, este o formulă de politeță pentru recomandarea unui prieten. În loc să zici culva, ca mai înainte: ce mai pișicher, sau ce mai șmecher, îi zici revoluționar.

Țărani, în mare parte, nu citesc gazetele de oraș și nu fac politică. Cei mai mulți nu află de existența parlamentului de cât în zilele de alegeri. Sunt totuși câți-va în fiecare comună mai mare, dacă nu chiar în fiecare comună, cari au început să celească gazetele orășenești și să stea în comunicație cu oamenii de partid dela centru. Prin aceștia se face legătura între orașe și sate, în ceea ce privește politica. Aceștia puținii talmăcesc mulțimei țărănilor gazetele de partid și cuvântul șefilor politici.

Cu aceștia însă începe un nou cântec pe tema revoluției. Țărani n'au înțelegere pentru revoluția — marșă, adică pentru revoluția reclamă pentru unii și sperietoare pentru alții; țărani au înțelegere numai pentru revoluția izbăvitoare din rădăcină. Cum să spui mulțimei țărani-

lor, că șefii vor revoluția numai ca sperietoare pentru guvern? Cum să le citești gazeta în care se serie că totul e putred și corupt, și să sugereze, totuși țăranilor rezerva că putreziciunea și corupțiunile vor dispărea cu schimbarea guvernului? Atmosfera sufletului țărănesc nu permite asemeni subtilități. Cuvîntul la țăran este strâns legat de gest. Revoluția este revoluție pentru el. Cine propagă revoluția o rupe cu trecutul cu așezămintele Statului și cu ori și ce autoritate recunoscută. Acei cari vorbesc țăranilor de revoluție, ca să nu-și piardă vorba de geaba, trebuie dar să meargă pînă la capăt: să se arate mai violenți de cât sunt ei poate în realitate. Așa cântecul pe tema revoluției începe să se suie în ton. Și s'a suit destul în anii din urmă.

Situația aceasta devine mai gravă, prin influența pe care a păstrat-o la noi o tradiție politică nenorocită: apelul nemulțumiților din năuntru la accia de peste hotare. Revoluționarul din năuntru a fost de obicei, în trecutul nostru, acela care a chemat pe străini să se amestece în treburile Țării. Revoluționarul român, pe jumătate, dacă nu pe de-a întregul, este internațional. În mintea țăranului, mai ales, revoluționarul se confundă cu agentul străinului.

Prin urmare să fim pregătiți la consecințele pe care le poate avea propaganda revoluționară la sate. Această propagandă întrece cu mult scopul pe care îl au în vedere politicienii cari o pornesc de la oraș. Acești politicieni se gândesc la căpătuiala lor, pe când propaganda pornită de ei va aduce mâine năruirea Statului român întreg.

Aș fi rău înțeles, dacă cineva ar conchide din aceste rînduri, că doresc o cenzură severă a ziarelor, sau a discursurilor pe care le țin revoluționarii la sate. Revoluționarii nu izbutesc, decât dacă sunt ajutați de indiferența oamenilor de ordine. Faptul că avem o „presă roșie“, așa de răspândită, nu mă sperie de loc; aceea ce mă sperie este faptul că nu avem pînă în ziua de astăzi un ziar bine scris pentru țăran, și un partid cu suflet țărănesc curat, deși țăranii constituiesc majoritatea cetățenilor alegători. Ce scrie și ce spune X, sau Y, are importanță, numai pe cîtă vreme sunt singuri, cari scriu și vorbesc țăranilor. Când vor fi și alții, situația va fi alta. Prin aceste rînduri am dorit să fac să înceteze indiferentismul față de sufletul țărănesc; să înceteze, pînă ce acest suflet nu ne va fi cu totul înstrăinat.

Anatole France

CONST. D. IONESCU

În lungul și de-acurmezișul pământului s'a dus fulgerător vestea că scriitorul francez, A. France, a murit în a doua decadă a lunii Octombrie, din cursul acestui an. Dar știrca nu ne impresionează cu durerea omenească comună. Pe bulgării infirmi ai mormântului proaspăt, peste cari se lasă bruma toamnei, lacrămile noastre nu pot să picure ca la săvârșirea din viață a unui om apropiat de noi. N'avem lacrimi pentru eroi — de orice fel ar fi ei — cum n'avem regrete că Luceafărul se topește în lumina dimineții.

Pe oameni îi plângem, fiindcă dispar pentru veșnicie. Moartea omenească aduce pierderea sufletească a celui ce se duce. Odată cu trupul care se îngroapă, se irosește o parte din viața noastră, împletită din fragile amintiri. Și astfel murim zi de zi cu cei ce-și pierd viața. În plânsul nostru e jale pentru durerea nimicirii ființei noastre, pornită să se destrame de fiecare dată când pleacă, în împărăția umbrelor, câte unul din cei apropiați. Numai pentru noi locuitorii anonimi ai orașelor și câmpurilor moartea există cu gravitatea ei tragică, numai pentru noi cei de rând — nume și numere de ordine din registrul Stării civile — ea este;

„Tragique et noir et légendaire,
„Les pieds gluants, les gestes fous,

Numai pentru noi :

„La mort balaie en un grand trou
„La ville entière au cimetière.“

Pentru cei ce se desprind însă din masa noastră, pentru cei ce-și imprimă vieașa în bronzul artei, ea nu există. Și cu atât mai puțin imaginea ei nu înfricoșează, cu cât sosește după ce omul și-a asigurat semizeitalca eternității într'un timp îndelung de existență terestră, în care a putut să smulgă sufletului său toate vibrațiile și să le materializeze pentru totdeauna. Așa, moartea nu ne mai poate amenința cu pierderea vieții de-o clipă. În acest caz, apusul unei asemenea semidivinități este la fel cu asfințitul Luceafărului, care-și va prelungi imaginea dărei de lumină și dincolo de porțile zilei și îl vom revedea pe cer chiar când e absent, va apare cu tărie halucinantă chiar când materialmente e oprit să se ivească.

Deși, în viață, A. France a avut parte de o recunoaștere aproape desăvârșită; și-a trăit — ca pușini alții — gloria, pe care omenirea nu o acordă decât după moarte, totuși numai viitorimea îl va așeza în adevărata sa lumină. De acum înainte e în ascensiunea spre empireul dumnezeesc. Ucenicul lui Voltaire și Renan are și el nevoie de perspectiva depărtărilor spre a fi apreciat în măsură dreaptă. Artistul cel mai reprezentativ al veacului, poetul genial necontestat împărtășește și el întru câțva soarta Luceafărului :

„Icoana stelii ce-a murit
„Incel pe cer se sue,
„Era pe când nu s'a zărit,
„Azi o vedem și nu e.“

De altmintreli depărtarea ne-a împiedecat totdeauna să-l concepem ca om și l-am văzut numai ca scriitor, ca suflet. De aceea pentru noi el continuă să trăiască. Când ne va copleși dorul de speculații clare, îl vom întâlni pe aleele „Grădinii lui Epicur“, când ne vom asfixia de atmosfera vieții mecanice și măsurate, vom evada pentru o clipă și ne vom refugia la „Birtul dela Regina Pédauque“, să petrecem în tovărășia abatelui filosof și jovial. Prin ochelarii lui Sylvestre Bonnard vom vedea lumea mai înțelepțește și vom sfârși prin a o iubi. Cu sufletul lui A. France vom cătreera cetele îngeri-

lor răzvrățiți și alungați din împărăția unui Dumnezeu cuminle și vom înțelege atâția serafimi și heruvimi cari trăesc între noi. Iar dacă ne va covârși nostalgia călătorii în vremuri demult dispărute, ne vom trăi visul în lumi asire, alexandrine sau apostolice. Cufundându-te în „Légende dorée“ îți răcorești sufletul cu o lume de evlavie și ajungi să-ți făurești o galerie de sfinți. Cu „Thaïs“ ne-a revelat o bogată frescă de schivnici, o fafă a fanatismului religios creștin din primele veacuri și o lature a păgânismului în crepuscul. În povestea regelui „Balthazar, îndrăgostit de Balkis, regina Sabei, „plus douce que le rêve e plus belle que le désir“ omenirea se va înfrăgezi de perpetua idilă duiosă cu sfârșit nenorocos și va înțelege că fericirea unică — leit motivul obsedant al lui A. France — este în paradisul înțelepciunii și în „Cetatea cărților.“ Cine îndrăgește lumea supranaturalului, a povestirilor miraculoase, va alerga la opera sa.

Rafinat și simplist, naiv și sceptic, imaginativ, realist și romantic, în contopiri unitare, ne leagă sensibilitatea și reflexiunea.

Finețea stilului său îi permite să facă picturi—ai crede—simpatice, și toluși, dacă observi mai bine, vezi săgețile critice sale ironice asvârlite asupra lumii de anachoreți ai Tebaidei.

Filosofia sa este senină ca a unui grec, ironia sa duiosă nu taie, e ca jocul copiilor, cari râd fără răutate. Filosoful sceptic ajunge uneori sentimental: „Adevărurile mari nu se ating cu pulcra minji, ci cu a inimii“.

Aceiași duiosie copilărească care înfășoară romanele și povestirile sale, se degajază din opera critică a celor patru volume, intitulate „Vie littéraire“. N'a cunoscut omenirea mulți cititori mai harnici și mai pătrunzători decât A. France și cu toate acestea el cel mai mare iubitor al cărților a ajuns să exclame „Cartea este opium-ul Occidentului“.

Aceiași ironie subțire din opera literară îi străbate considerațiile cu privire la poezia cea mai proaspătă, pe care nu o înțelegea și deaceea nici nu se sfiește să ne-o spună:

„L'avenir est au symbolisme si la neurose qui l'a produit se generalise. Malheureusement M. Ghil dit qu'O est bleu et M. Rimbaud dit qu'O est rouge. Et ces malades exquis se disputent entre eux sous le regard indulgent de M. Stéphane Mallarmé“

N'a existat manifestare de cugetare politică, socială și artistică, din veacul trecut și prezent care să nu fi atras pe gânditorul pro-

teic și să nu-l fi îndemnat să-și spună cuvântul. Aristocrat îi este spiritul său ales și delicat, dar simpatia l-a mânat către cei umili și a profesat credințele marilor socialiști convinși. Ideile și le-a afirmat oriunde a socotit că e prilejul, în romane, în nuvele, în articolele de jurnal. În „Le lys rouge”, în „Sur la pierre blanche” sau în „Le Temps”. Nu e cută de simțire nobilă și superioară care să nu-și găsească tălmăcitorul artist în A. France.

Arta sa însă nu se adresează decât celor aleși, la o seamă de cărturari doar; pentru marea mulțime el va fi totdeauna inaccesibil.

Locul pe care îl ocupă A. France în literatura franceză i l-a desemnat timpul. Apărut în vremea când romanul realist în mâna ucenicilor marilor maestrii se banalizează, A. France ca și P. Loti sau P. Bourget îl salvează din anostul formulei. Poetul parnasian din Poèmes dorés și Noces corinthienne sparge tiparul consacrat și convențional al romanului și primenește atmosfera. Când Loti aduce subiectivism, nostalgia depărtărilor oceanice, cu lumini și culori infinite, când Bourget transformă arta romanului așezând piesa pe masa de disecții amănunțite, el îi dă ironia scepticismului, aerul erudit și mila umană.

Valoarea sa s'a precizat și pentru spiritul universal. E căutat și gustat de sufletele cu multe cotituri, e luat ca model în lumea întregului Occident, răzbătând încă demult și la noi.

În armonia de cântări cari mângăie durerile muritorilor arta sa va rămâne un cântec suptil, absolut necesar.

Dispariția sa este analoagă cu aceea pe care el a conceput-o pentru Homer. L-a cucerit dorința de a se contopi cu zeii.

„Une ombre douce, un silence amical et la paix de la nuit enveloppaient toutes choses”

Ca și Cântărețul din Kymea care înaintează în elementul marin „jusqu'à ce que la terre, qui l'avait porté si longtemps, manquât sous ses pas”, lutul omenesc al lui A. France a alunecat în Infinitul sur și rece.

De aceea moartea sa trupească nu e altceva decât un mare prilej de pomenire cucernică. Prometeii umanității n'au morminte. Nimeni nu știe—și n'ar vrea să afle decât duhurile triviale—când și cum Sinaiul a înghițit pe Moise; iar Hristos se știe că după ce a fost pus în mormânt, a treia zi a fost întâlnit în drumul spre Emaus și astăzi îl aflăm în fiecare sat și colț de pământ pe unde omul își poartă povara vieții.

...Și A. France este un binefăcător al oamenilor. La focul nes-
tins ce l-a răpit de la zeii artei și ni l-a dat spre mângăere, ne vom
încălzi și călăuziți de scânteile lui ne vom innălța de-asupra vieții
brutale, vom privi-o mai filosofic sau—pentru o clipă—o vom uita,
călătorind în lumi mai bune, mai senine.

Omul a dispărut, artistul va trăi veșnic.

E amăgire'n orice gând senin

I. VANIA.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

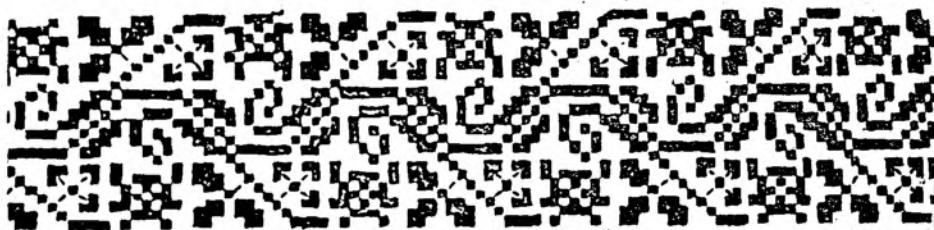
Ne făurim dureri din orice gând
Și lacrimi din fiecare vis,
Și plini de-avânt—când zarea s'a închis—
Vrem să sburăm și blestemăm plângând.

Zădărnice peste noi coboară blând
Din ochii Ei visatul paradis;
Ca un blestem e fiecărui scris
Să'ntoarc'atunci privirea tremurând.

Sărmani nebuni, ne străduim din greu,
Sperăm, clădim și sfărâmăm mereu
Și suferim când suferința moare!

E amăgire'n orice gând senin,
Minciună'n albul florilor de crin,
Deșertăciune'n orice sărbătoare!

„TRENUL SANITAR No. 6”

Prietenilor mei din acel tren...

AL. LASCAROV-MOLDOVANU

V^oaduceși aminte, voi, prietenii mei, de trenul nostru sanitar No. 6, cu care, în ajunul Crăciunului din anul retragerii, am plecat din Tecuci, spre undeva, — Iași,... Rusia,... Mesopotania?!..

V'aduceși aminte ce de Rusime colcăia în gara Tecuci?.. Trebuia să calci pe ei, așa de mulți stăteau culcași pe peron, prin săli, peste tot...

Goniți de marele vânt de restriște, ne-am pomenit adunați într'un vagon de clasa a III-a, transformat în brancarde.... Eram din toate părțile țării, dar mai ales erași mulți din Oltenia... Unii răniți, alții convalescenți, câțiva lineri civili care fugeau de dușman, 2—3 interni ai trenului, și pe deasupra, aveam cu noi și pe *madame* Zamfirescu, femeea aceea cam ciudată, care n'a vrut să rămână în București sub dușman, ci, luându-și din întreaga casă un singur cufăr, a pornit și ea pe drumul pribegiei... Ne spunea: eu, domnule, am casă în București... Sunt văduvă, sică de preot... dar nu vreau să rămân sub Nemți... Iacă, am luat cufărul ăsta și mă duc unde-oi vedea cu ochii... Și zicând acestea, ne arătă cufărul, pe care-l transformase în pat: acolo, cinchiță ca un copil, a dormit tot timpul cât a mers, până la Iași...

V'aduceși aminte, prieteni, cât de bine ne-a îngrijit pe drum această femeie, care avea și ceva ridicol în felul ei de a fi?!.. Câte ceaiuri ne-a dat, câtă apă ne-a cărat, și câtă ciudată îmbărbătare ne-a strecurat în suflete?... Avea, femeea aceasta, trecută mult de tinereță, ceva tainic și ciudat în pornirea ei aspră contra cutropitorilor... Și nici n'ai fi putut crede că-i prefăcută, de vreme ce lăsase tot acasă, iar ea luase drumul haotic al unei pribegii fără țel...

V'aduceși aminte, prieteni, cum ardeau depozitele de cherestea de la Mă-rășești, când am plecat cu trenul nostru spre Iași?... Se vedea într'acolo o pată imensă roșcată, prin trupul căreia răsbea din vreme în vreme, galbenul svăpăiat al flăcărilor mistuitoare...

Pe urmă, am plecat... Trenul nostru mergea două-trei ore, fărându-se greoi de la o stație la alta, și apoi stătea pe loc câte două-trei zile... Ne trăgea pe

linia cea mai depărtată și stăteam uitați acolo, zile întregi... În vremea aceasta, suferinții și răniții din tren, gemeau și oftau adânc, mâncând adesea ori adevărate lături... Dar nimeni nu ridica glas de pără... Tăceau toți, cuprinși ca de-o mare taină obștească...

Iar noi, în tot acest răsuflăt de nimicnicie, stăteam în vagonul nostru și, adunați acolo ca într'un mare cerc familiar, fărâmam timpul cum ne pricepeam mai bine...

V'aduceți aminte cum am petrecut cele trei zile ale Crăciunului?! V'aduceți aminte cât ne-a mângăiat atunci, celirea „Lucașfărul“ lui Eminescu?! La lumina unei lămpi ca vai de lume, stând înfundați în brancarde, pe câmp afară viscolul începuse, unul din noi, citea cu lacrimi pe gene:

*„Cobori în jos, luceafăr blând
Alunecând pe-o rază,
Pătrunde 'n casă și în gând
Și viața-mi luminează..!“*

După aceea, am căzut toți pe gânduri... Lăsasem fiecare, în urmă, tot ce-aveam mai drag: familia, pământul, aducerile-aminte...

Dar deodată, ca un șuvoi de viață, sbucnea veselia... Voi, Oltenii, țineai fruntea... Atunci aruncam glume, făceam epigrame, versuri umoristice și satirice, concursuri de tot felul de năsbătii... Afară urlau lupii în jurul gărilor din câmp; și treceau de vale, spre front, trenuri grele cu oameni, vite și arme... Și Ruși peste tot, ca o pecingine imensă...

V'aduceți aminte, când, într'o seară a invadat Rusimea peste noi și scoțându-ne din brancarde, ne-a aruncat afară?! Nu voiau să știe de nimeni... Le trebuia trenul și alta nimic... Nici azi nu știu, cum s'a făcut de ne-am așezat iar în vagonul nostru... Numai o întâmplare, căci altfel am fi zăcut multă vreme pe peronul vreunei gări...

Dar în seara aceea de sfârșit de Decembrie, v'aduceți voi aminte trenul acela lung, nesfârșit de lung, plin ca un ciocchine, de oameni, de soldați, de ofițeri, de muniții, — care se ducea spre Iași?! În viața noastră nu văzusem așa viermăt de omenire, călărată pe-un tren... Pe sus, pe scări, pe tampoane, pe mașină, peste tot locul, vermuiau bieții oameni.

Când l'am văzut, cei ce-știam drumul spre Iași, ni-am zis: „mare, lucru să nu se întâmple ceva cu trenul ăsta?!“ Și-așa a fost!.. V'aduceți aminte a doua zi dimineața, ce svoană de moarte, ca o apă băloasă, s'a întins în gara unde ne aflam?... Trenul acela se prăbușise la Ciurea, în unul din cele mai mari cataclisme ale lumii?! Am simțit cu toții cum mijește moartea în jurul nostru... Și iar ne-am adunat, ca niște orfani ai aceleiași familii, în brancardele noastre și, de data aceasta, am suspinat din adâncul sufletului pentru încă o spărtură făcută în trupul neamului nostru... Și la urmă, tot Eminescu ne-a mângăiat... Suprema consolare: poezia!.. Unul din noi, cu glas moale, a celit, — iar ceilalți, cu ochii pe jumătate închiși, au ascultat adâncă melopee a celui mai mare suflet românesc... Părea că pe raza poeziei lui, acest suflet ideal, ne trimete cea mai nobilă consolare și cea mai cuminte îmbărbătare... Și-afară, la margini de păduri; pe drumuri desfundate, treceau șirurile de chervane ale pribegilor, lăsând la fiecare popas, câtă o sfâșitură din trupul lor: un cal, o căruță, un copil mort,—a des stăpânul...

Și iar veneau zorii,—și câmpiile prinse în ceața ploilor de Decembrie, se înlîndeau cenușii și triste, iar pe drumuri se făra neisprăvitul șirag al chervanelor celor pribegi... O țară întreagă plătea în suferințe,—păcatele trecutului... Dincolo de suferință,—mai mult...

Și iar trenul nostru mergea două-trei ore, și se oprea două-trei zile...

V'aduceși aminte, cum noaptea de anul nou, am petrecut-o în Ciurea și cum a doua zi, ne-am spăimântat de urmele cataclismului?! V'aduceși aminte cimitirul cu cruci albe din coasta gării, făcut cu din mucenicii dezastrului?.. Dar vagoanele arse și răsturnate cu roatele în sus,—dar munițiile împrăștiate,—dar cadavrele carbonizate,—dar bucăți de trupuri omenești încă rămase prin sfărâmături,—dar chipurile palide și nedormite ale celor ce-și căutau pe ai lor, mistuiți fără urmă în valul de foc al dezastrului,—dar acea desolantă atmosferă de restriște, de mizerie, de apocalips, amestecată cu neliniștea înfricoșată, ca din preajma morții?! Fărămași de priveliștea aceasta de iad, am căzut pe brancarde și nici măcar vreun gând nu mai puteam avea... O moarte înceată, ne sugruma sufletul...

Mai aveam o gară până la Iași, când, v'aduceși aminte, avurăm încă o priveliște crâncenă... Era seară,—ploua... Stăteam sub slaba lumină a lămpii noastre fumegate și *madame Zamfirescu* se necăjea să ne încălzească un ceai... Nu vorbeam nimic... Incet—atunci—ușa de la vagon s'a deschis și o umbră de om, se ivi... Il văd și acum... Părea o arătare,—ca o momâe pe care o pui în pușoac să sparii ciorile,—așa era de slab... Hainele militare îi cădeau, ca și cum pe dedesupt ar fi fost numai scheletul... Măinele, ca de mumie egipteană,—iar capul,—de mort, având numai două lumini negre, lucitoare și rugătoare: ochii... Deschise ușa,—ne privi, dădu din cap moale,—mormăi două vorbe de îndurare,—și se prăbuși jos, la ușa, ca și cum ar fi fost de cârpă,—o păpușă omenească fără ciolane pe dinăuntru... Am alergat spre el,—leșinase... Era un milițian oltean, care zăcea de-o săptămână, în vagonul de alături, de tifos.. În sbuciumul agoniei, se sculase și nimerise la noi... A doua zi, țapăn și slab ca un pergament, fu scos și înmormântat, fără sicriu și preot, în dosul gării.. Văd și acum locul...

Și iată și cea de pe urmă noapte petrecută în trenul nostru sanitar... Ne apropiam de Iași... Ca la un priveghi, așa ne-am strâns din nou în jurul lămpii și având acum în suflete și tristețea despărțirii,—am stat la sfat, ca niște frați de pribegie ce eram, care, a doua zi aveau să se împrăștie, unde avea să-i ducă pe fiecare valul destinului lui... Și iar am cetit pe Eminescu, —iar am răs, —iar ne-am adus aminte de tot ceea ce lăsasem în urmă și de care, acum, eram și mai depărtați... Și în noaptea aceea, am ținut un concurs: cine va putea strânge într-o vorbă tot sensul clipei de atunci și tot sensul viitorului... Și-au câștigat doi dintre noi,—și anume acei care scriseseră pe petecelul de hârtie, următoarele două cuvinte: *Pribegii și Speranța*...

Cu mare ceremonie, atunci, am scris pe bârnelor vagonului: *Aici și-au purtat trupurile sfărâmate și sufletele îndurerate, vreme de două săptămâni, o mână de oameni din neamul românesc, aflat acum la mare ananghie, dar care mâine va renaște și mai mare și mai frumos*” Și am iscălit: „*Pribegii și Speranța*“.

Toți aveau ochii umezi, iar *madame Zamfirescu*, ca o zeiță a răsbunării, blestemă pe Nemți..

Pe urmă,—ne-am despărțit...

Și azi,—azi după ani de zile de atunci,—vă scriu acestea, prieteni dragi din trenul sanitar No. 6,—și sufletul mi-i cuprins de-o grea neliniște. Tot o neliniște, ca atunci,—dar mult mai grea... Atunci, în fața suferinței nespuse a neamului, aveam o neliniște în care mijea speranța,—o neliniște din care, trufaș, își ridica fruntea gândul suprem al dragostei de neam... Ziceam: „Orice-ar fi,—ne vom scula de jos, și vom fi mai tari“...

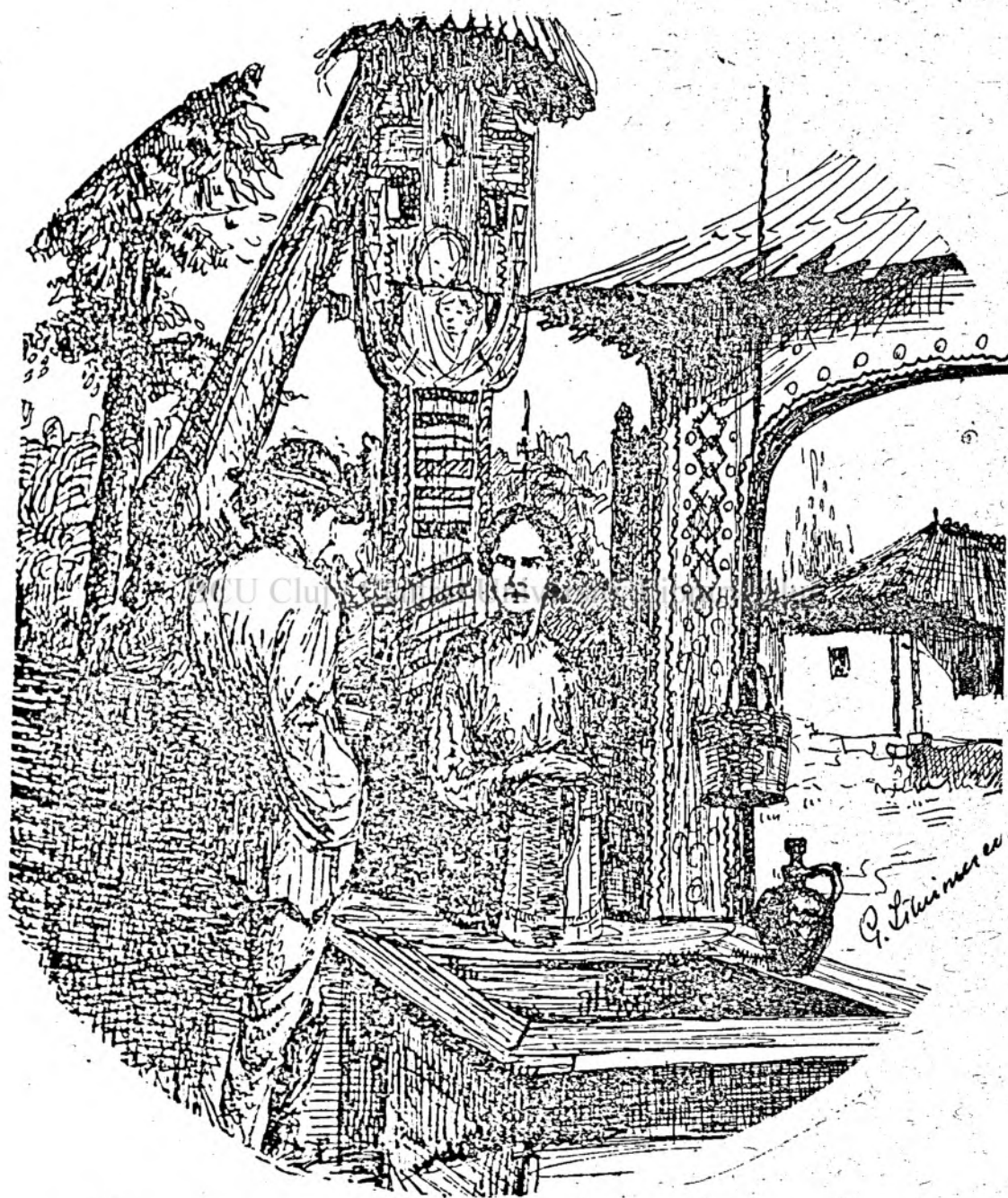
Azi, cu țara de două ori mai mare,—cu bogății și tezaure neistovite,—cu forfotul gigantesc pe care-l știm prea bine,—neliniștea mea e cu mult mai grea. Da, dragii mei, cei mai mulți din neamul nostru au uitat tot ce-a fost în anii de isbeliște și durere... Au uitat tot, tot... Mormintele sunt părăsite,—simbolul lor, uitat... Azi e îmbogățire fără muncă, desfrâu feminin și masculin, poezie expresionistă, artă internațională, samsarlăc obștesc....

Dar poate—zic— așa e după marele încercări ale războacelor, și—mare-i Dumnezeu!—vor trece și toate acestea... Să nădăjduim...

Totuși, dragii mei, mi se umezesc ochii ca pentru o scumpă aducere-aminte, când scriu aceste rânduri despre „trenul sanitar No. 6“;—și nu știu de ce tare mi-i milă de milițianul care s'a prăbușit la ușa vagonului nostru...

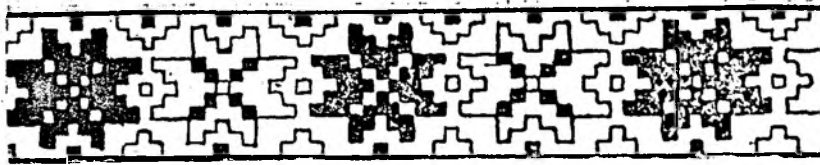

„DATNA” — T. Severin.

MĂNIOASA

IN ROBIA LOR

A. COTRUS

*Ce tainice, străvechi, nebiruite, vii porunci haine,
Se răscolesc în tulburile-mi vine,
De nu găsesc un loc în care să mă simt la mine?...
Ce blesteme,
Ce palimi fără nopți și fără număr,
Mă sbiciue, mă 'nvolbură, mă hărțuesc, m'apasă,
Mă prigonesc să merg,
S'alerg,
Să fiu deapururi și niciodat' la mine acasă?!*

*Au fost străbunii-mi hoji de cai?...
Au fost ciobani pribegi
Stăpâni, fără hârtii de stăpânire pe pământul țării 'ntregi?...
Au fost haiduci năprasnici, ei,
Ce-și prelungesc acum, pe drumuri fără zări, sub pașii mei,
Sălbaticile bucurii
Și sbuciumul vieții lor vijelioase și bogate și pustii
Și aspra râvnă de-a fi slobozi.....
Și ne'nțelesul, uriașul dor de-a pribegi?!*

*Sătul de ale șesurilor bucurii mărunte,
Când urc pe munții lor, mă simt un munte....
In codrii lor grozavi când intru eu tesar în bucurii de rând....
Și, sub potopul sângelui și-al fiecărui gând,
Sub bolta lor mă simt — crescând....
Ochii-mi aprind priviri de leu flămând
Ce fulgeră că niște noi pumnale,
Dihăni sângeroase și cumplite parc'aș vrea să-mi iese'n cale,
Chiole străbune se trezesc de-odală 'n mine
Și mă străfulgeră ca mii de junghiuri înghețate....
Și merg și merg și merg,
Pe cărări înguste spânzurate pe prăpastii,
Pe unde au trecut aprinși de prea enorm belșug de sănătate,
Sau cu plele de argint,
Ducându-și viața în cușitele din brâu,*

In vremuri de demult — străbunii...

*Vai! supt-am cu din sîinii grei de întunerice și de falcări ai furlunii,
Fulgere ce luminează drumuri cu răscruci la orice pas—neîntrerupt? I....*

Știu:

M'am născul să mă imprăștiu, să mă chinuu și să lupt,

Cu alții, cu nemărginirea și cu mine;

Să mă 'lovesc de mine'n orișice și 'n orișicine....

Gîndul meu pribeg mereu să-și peardă firu-i;

Cu tot ce am în mine pămîntesc,

Cu lăgada și cu ne'mpăcarea mea....

Pe cele mai înalte culmi din mine să mă'nalț pentru-a cădea,

În picioare să mă calc

Și pe mine însumi biruindu-mă — să biruiu....

Vreau să fiu al meu, cu trup cu suflet, tot!

Sânger pentru-a fi în mine despot

Și nu pot I....

De vorbă stau cu mine cum aș sta

C'un mul și îndărălnic cunoscut — necunoscut....

Lanțuri nevăzute, draği mă sîn legat așa

De pămîntul ăsta românesc pe care m'am născut

Și'n care doarme biala mama mea....

Mă uil în sufletu-mi cum m'aș uila într'o fântână blestemată,

În care nu și-a scufundat privirea nimeni niciodată....

Pe pămîntul rodnic, ucigaș și primitor, pe care-l calc trecînd

Și pe care-l simt întreg al meu, sub pasu-mi larg, flămînd, —

Ca la porunci atolbiruitoare

Spre văile imense ale nopții mă cobor visînd,

Cu trupul încă lănăr și arzînd,

Cu creștelul încoronat de soare:

Împărat pe-o sărăcie dărză, darnică, făr'de holare I...

Ca un haiduc,

Greu-ușor de doruri netrăite, cu mă duc... mă duc....

Al meu e orice drum pe care apuc....

Nu m'a putul opri din drum nici gerul, nici primejdia, nici furluna, —

Genunchii-mi de ofel n'au șovăit nicicînd....

Îrmoasa mea de fiecare gînd,

Vrăjitoare palidă de patimi,

Mă vei putea tu doar'opri din drum pe totdeauna? I....

Ori poate mă vei opăci, doar de-azi pe mâne, —

Stăpîn și rob vremelnic —

Ca pe străbunii-mi furlunatici vre-o hangijă oacheșe, 'ndrăcită,

La răscrucile primejdiilor mari,

La hanurile chefurilor lor păgâne? I....

*Din fund de vremi un crunt străbun se uită lung și muștrălor la mine,
 Ca dintr'o cadră de 'ntunerie
 De pe-al veacurilor zid neșărmuril, fecric....
 Codrii se frământă parcă străbăluși de milioane de vedenii....
 Toți morții parcă gropile își părăsesc și 'ncoace-o tau. —
 Mă cutremur fără să vreau,
 Mă ridic ca spre-a mă scutura
 De robii ascunse, ce m'opresc să mă înalț de-asupra mea;
 Mă ridic cu tot oșelul vrierii mele, pentru-a lăpăda
 Trecutu-mi,
 Ca pe-o haină arzătoare, uriașă, neagră, ruptă. grca....
 De care astăzi — mi-e rușine l....*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I-a cetit în zodii

ADAM BOLCU
 din Brad.

Tare bine a rânduit Dumnezeu ca omul să nu știe ziua și ceasul morții sale. Mulți oameni cari gândesc la sfârșitul vieții ajung neliniștiți, triști și amărăți, ba unii încep să-și izidească averea ca după ei să nu rămână nimic spre folosința altora.

Așa într'o zi vecinul Pârveu auzind că a venit în sat un cetitor în zodii ce se pricepe a căuta norocul și viitorul omului, se duse și el să afle ce nu-i dat omului să știe.

Cetitorul în zodii era un om șirel, gras și rumen la față, arătos la chip și avea o vorbă dulce și tare ademenitoare. Întrebă pe Pârveu în ce lună s'a născut și căutându-i în carte zodia, începu a-i celi.

Cetește o vorbă două din carte, și nouă zeci și nouă le spune dela el. Aci îmbucura pe om cu ce spunea, aci îl întrista. Și îi tocă verzi și uscate lui Pârveu: Ba că 'i norocos, ba c'o găsi o comoară, ba c'o ajunge primar, și sfârși cetitul norocului zicând că viața lui Pârveu se împarte în două; dac'a trecut de 25 de ani, o să trăiască 43. Își luă apoi plata și merse să mai mintă și altora.

Pârveu se gândi cu amărăciune la vremea morții, căci nu peste mult împlinea 40 de ani, mai avea dară trei de trăit.

Intrându-i în cap gândul morții, nu mai avea hodină, nu mai avea astâmpăr bietul Pârveu. Se nădușea de ciudă și inimă rea, îi părea rău de avere că era om cu stare, îi părea rău de nevastă că era tânără și frumoasă, îi părea rău de viață.....

Și într'o zi cum sta el așa muncit de gânduri, numai ce-i trecu prin cap să plece la crăsmă, și acolo lângă pahar, lângă vinul ce înveselește inima și amețește mintea omului, uită prorocirea cetitorului în zodii. Și viața lui Pârveu nu mai avea lîhnă, mereu îl cutremura gândul morții și mereu fugea la crăsmă ca să-l lepede. Ba, acolo mai găsia și prieteni care-l luau cu vorba, cu gluma și Pârveu îmbucurat îi cinstea de beau cu toții cât le lua pielea.

Așa viață dusă Pârveu în cei trei ani, în care vându tot pâmânciorul ce-l avea împreună cu vilișoarele depe lângă casă. Dară vremea trece și omul nostru trecu peste al patruzeci și patru-lea an fără ca prorocirea să se îplinească. Și văzându-se el la marginea prăpastiei își trase seama, părăsi calea crășmei și se apucă iară de lucru, de trudă, da era rău că n'avea brazdă unde pune plugul și-l durea inima când vedea pe altul că răstoarnă glie neagră și revarsă grâu roșu. Da vezi, n'ai ce-i face dacă pui jundra după ce trece ploaia. Era însă acum omul mulțumit și cu puțin și era cu voe bună că era sănătos și putea să ajungă toate nevoile.

Și așa trăi Pârveu încă mulți ani în lîhnă sufletească și în trudă trupească că bagseamă moartea nu vine până ce n'o trimite Dumnezeu, până ce nu vine plinirea vremii și încheirea vieții. De moarte nu s'a mai temut, da nici să-și mai cerce norocul și viitorul în spusele prezicătorilor șireji și netrebnici, n'a mai avut gând.—

Î N S E M N Ă R I

PERIODICE.

DACOROMANIA—AN: III 1923.

La București încercări pe un asemenea drum au fost făcute mai demult de către d-l Ovid Densușianu, înainte de război și după 1918 prin revista „Grai și suflet” a Institutului de filologie și folklor, din care regretăm că n'am putut dobândi până acum nici prima fascicolă.

În Occident periodice similare cu vîiea veche sunt numeroase. Amintim „Romania”, „Zeitschrift für romanische Philologie” sau „Mitteilungen des rumänischen Instituts”, condus de W. Meyer-Lübke; dar, încă dinaintea războiului, prin trecerea conducătorului la Bonn, Institutul a fost desființat.

Dacoromania, această tribună științifică de romanistică și în special de lingvistică românească era absolut necesară în cadrele culturale ale noului stat românesc. Mediul favorabil de la Cluj și poate posibilitățile financiare mai norocoase de acolo i-au dat ființă. Și astfel trăește de trei ani, însemnând cu fiecare volum un plus, un progres în direcția urmărită și complectări în materia publicată.

Buletinul anului III, 1923—ultimul volum—conține 1158 de pagini, frumos și îngrijit tipărite. Publicațiunea aduce un bogat material istoric și filologic, fie supt formă de studii, articole mai mici sau recenzii. Insemnăm printre lucrările de mare sintesă studiul d-lui Theodor Capidan: Raporturile lingvistice slavoromâno; Conjucțiunile *de* și *dacă*, Verbele derivate cu sufixul—înare și postverbalele lor, de N. Drăganu; Contribuțiuni fonologice și Lat-libet în românește de S. Pușcariu. Sulla questione della posposizione de l'articolo, datorit eruditului italian Carlo Tagliavini sau acela al conaționalului său C. D. Seara: Per la storia del cognome italiano. Interesante aserțiuni de semantică face d-l Vasile Bogrea. Bine reprezentate cercetările de istorie literară prin contribuțiunile d-lui G. Oprescu, cu privire la legăturile dintre Eliade și Franța.

D-l Petre Grimm, un bun cunoscător al limbii și literaturii engleze are pagini interesante despre traduceri românești din literatura engleză. Autorul—d-sa însuși fiind un distins tâlmăcitor al poezilor englezi—ocupându-se de lucrurile celor ce s-au îndeletnicit de a face cunoscută Românilor literatura Albionului, constată cu competența pe care i-o dă propriul său talent și erudiție, atâtea lipsuri: de îndemănare, neposedarea limbii, sau lacune de conștiințiozitate. Unele concluzii sunt în favoarea primelor traduceri și condamnă pe cele mai recente. Așa b. o. vorbind de cele făcute din poemele lui Ossian, găsește că tâlmăcirea din 1915, a lui Kostya Rovine e slabă și îndepărtată de text „încât nici nu merită să fie luată în seamă”. Rămâne mai bună tot aceea a lui Eliade. Cât despre faimoasele traduceri ale d-lui Stern—știți cel ce a lucrat la ele o viață de matusalem — d-l Grimm aduce o judecată obiectivă. Dacă ar sta cineva să arate toate „greșelile traducerilor d-lui Stern, ar trebui să scrie un volum întreg”. Totuși d-sa afirmă că „sunt în traduceri astea multe versuri și pasajii destul de bine redlate”.

D-nii Meyer-Lübke, S. Pușcariu, N. Drăganu, V. Bogrea, C. Lacea, Th. Capidan și Gh. Giuglea propun nenumărate etimologii—material însemnat, care se va întrebuița cu folos la alcătuirea Dicționarului.

Amintim partea cunoscută recenziei celor mai importante cărți literare, de folklor, filologie, istorie literară, etc., care ocupă un număr apreciabil de foi din buletin.

De asemenea pline de interes sunt: Revista periodicelor românești și streine, precum și partea de cronică.

Așteptăm discuția criticii științifice autorizate—mă gândesc la București, nu la Iași—pentru a se infirma unele păreri mai slabe sau pentru a evidenția ceea ce într'adevăr e de o reală valoare.

I. Cetină.

REVISTE

Vieța Nouă—an. XX, nr. 6—7. — În diferendul *P. Istrati* și spiritul românesc s'a făcut mult sgomot pentru mai nimic. Au fost discuții „pentru” susținute de naivi și de interesați acționari în literatura de pripas, în cap cu d-l Sănelevici — leaderul tuturor rătăcirilor internaționale, cu tribună la „Adevărul

literar" sau la „Cuvântul“ și „Omul liber“; a fost un Pro domo surugesc al va gabondului continental — un fel de carte de vizită la vama fruntariilor culturale românești; și în sfârșit au fost păreri net formulate împotriva-i, în două rânduri de d-l Iorga. Iată de data aceasta atitudinea unui alt om, cu un trecut de vastă activitate literară, vine să se adauge la celelalte. În „Vieța nouă“, condusă de d-l O. Densușianu găsim aprecieri juste și categorice pentru „opera genială“ a lui P. Istrati.

„Ușor impresionat de exotism, oricum ar fi — sunt de aceștia destui și în Franța — s'au grăbit să semnaleze povestirile d-lui Istrati ca un eveniment literar. S'au mai adăugat la aceasta fișele de bună recomandare ale lui Romain Rolland care au acuma trecere în anumite cercuri. Ce ni se aduce — cu o bine organizată reclamă — ca îndemn la lectură se reduce la împetritări de orientalism cu prelungiri până la noi, și ar greși cetitorii streini dacă, numai după câteva cuvinte românești presărate în textul frances sau pentru că se vorbește de Brăila, Giurgiu, etc. și-ar inchipui că d. Istrati redă ceva tipic românesc. S'ar fi convenit ca singur autorul să lase a se înțelege mai bine, că bestialități și sminteli orientale cum îi place să le descrie nu sunt în firea celor de la noi, cu atât mai mult cu cât numele de Român — după un prea binevoitor calificativ lansat de Romain Rolland și, cu o simplistă vanitate, exploatat de d. Istrati — nu-l înstreinează decât doar ca să-l asocieze de acela al lui Gorki.

Observații, amintiri și câteva conturări psihologice cari ne fac prea des să ne gândim la romanele rusești nu sunt destul ca să apropie de adevărata literatură paginile pe cari ni le dă d. Istrati. Sunt un fel de reportaj din viața balcanică sau, mai curând, par o explicație diluată la un film de cinematograf.

Ca prozator român cum, l-am putea socoti pe d. Istrati când scrie în franțuzește? — cât despre scrisul său românesc, coloanele pe care le-a publicat „Adevărul literar“ au vorbit destul în nota lor ilariantă și cu stângăcii care te întrebă cum de au putut primi cerneala tiparului. Sau d. Istrati își revendică numele de scriitor frances? Aici au cuvântul... criticii Franței, care poate ch'ar așteaptă un plebiscit provocat de d. Istrati ori de Romain Rolland.

Mișcarea literară, ca și frământarea vieții, își are și ea aventurierii săi, care la un moment dat surprind sau tulbură calmul ritmului real; dar se potolește și se sfârșește, apucând pe mătca uitării, curând după apariție. De sigur că la anul când iarăși vor cădea frunzele — poate și mai de grabă — nu-l vom mai auzi pe d-l Sanielevici, tribunul autorului Kirei Kiralina, nici pe d. Istrati suduind, și nici nu vom mai vedea lume de bălci adunată la fânțoșă miraculoasă cu înfățișare balcanică și îmbrăcată în haine franțuzești.

Dar, după ani și ani fără îndoială că vor răsări alte marionete și alți impresari. Fragmente din comedia umană cari amuzează, însă sunt inofensive și au viața efemeră a gânjuliilor sgomotoase.

Const. D. Ionescu.

„CONTIMPORANUL“

Să se tot vaite omul de noroc! Vorba ceea: N'aduce anul ce aduce ceasul. Așa și *Contemporanul*. Anul III No. 46 — vremuind împreună cu toate publicațiile de acest fel, ni l-a aruncat și nouă întâmplarea. Pe unde și cum și-o fi dus viața atâția ani, de nu ne-a fost îngăduit să ne bucurăm cu o clipă mai de vreme de așa odraslă a literilor române?

Pe copertă se răsfață o monstruozitate în josul căreia scrie: *Compoziție de Marcel Iancu*. Urmează apoi: **Manifest activist către tinerime**, care glăsuște:

Vrem minunea cuvântului nou și plin în sine...

Vrem teatrul de pură emotivitate, teatrul ca existență nouă, desbrăcată de clișeele șterse ale vieții burgheze, de oboseala înțeleșurilor și a orientărilor.

Vrem artele plastice, libere de sentimentalism, de literatură și anecdotă, expresie a formelor și a culorilor pure în raport cu ele înșile. Vrem stărpirea individualismului ca scop, pentru a tinde la arta integrală...

România se construiește azi. În ciuda partidelor buimăcite pătrundem în marea fază activistă industrială. Orașele noastre, drumurile, podurile, uzinele ce se vor face, spiritul, ritmul și stilul ce vor decurge, nu pot fi falsificate de bizantinism, ludovicism, copleșite de anachironism.

Să stărpim prin forța desgustului propagat, stafile care tremură de lumină. Să ne ucidem morții!

Nimic de obiectat: Numai în privința crimelor ce premeditați asupra morților D-stră am vea o avorbă, să nu care cumva să vă ucideți și vreunul viu. Ar fi păcat!...

Urmează: *Domnișoara Hus*, versuri de I. Barbu, din care reproducem:

*Aruncai la vânt faină
Sloată se porni, haină.
Aruncai și cu păsat,
Păclă deasă s'a lăsat.
Presărai atunci mălai
Și tot cerul îl spălai,
Dar pe plai
Cât un scai
Mai juca un nour mic
Sgribulit și de nimic.*

*Luai din sân țărăse coapte,
Și tot norul, jos în noapte
Ca o gălcă obrinti
Prin țărână se trânti
Kăsbușni, crăpă în șapte
Nori la fel..
De sub nori iacă-l EL
Subțirel
Văruit în alb de lapte...*

Nici că se poate mai nimerit! La așa pretenții de *activism*, așa perlă literară. Numai o nedumerire: Acel EL, nour mic cât un scai, sgribulit și de nimic, care a crăpat tocmai în șapte, n'o fi simbolizând cumva pe însași poetul?...

Din *Filtrul D-lui I. Vinea*, spicuim următoarele „versuri“:

*Amurgul ne unge sfinși
prin foc rătăcim cu viori de iarbă
Abur de zodii preajma leagănă
Lacrime morților, liniști închcagă....*

Iar *Tristan Tzara* în *Inserare* îl întrece:

*Hai în parcul comunal
pân'o cânta cocoșul
Să se scandalizeze orașul.....*

Apoi *Ion Sân Giorgiu* încheie galeria *contemporanilor* cu versuri aidoma. Măgarului nu-i pare nimic mai frumos de cât-măgarul, și... când nu nimește omul la vreme drumul Pantelimonului, se face de ocară.

M. Gușiță.

Trei volume de poezii:

Tinereță de G. Tutoveanu (Ramuri, 1924)

Paharul blestemat de G. Rotică (Casa Școalelor 1924)

Isvoare limpezi de M. Romanescu (Ramuri)

Când nu ești obligat să aplici didacticismul metodologic și să supui opera de artă la disecțiunile scalpului estetic, ești fericit că poți să o cunoști cu tilna contemplatorului descărcat de grija analizei. Ca să evadezi din îngrădirea erarclizărilor de laborator, pleci în excursie fără lupă și fără cutia de selecționat plante pentru colecție; pleci să te bucuri de natura florilor artistice semănate de creatorii dumnezei pe câmpurile nearate ale poeziei și în grădinile ei sirești, nerăzorite. Și dacă nu le găsești, dacă nu-ți poți îmbăia sufletul în miresma sălbatică și nu-ți poți fermeca ochiul cu varietatea caleidoscopică de culori, te întorci mai îndurerat decât cercetătorul care a întreprins o călătorie cu scopul de a face judecăți științifice. De aceea, tocmai pentru că am lăsat deoparte bagajul de legiuri estetice și am purces să ne bucurăm liber de binefacerile unei concepții, ne-am fi așteptat să ne degajem de anostul vieții cotidiene. Am crezut că vom verifica real, hipoteticul adevăr: „si l'on veut nous dire une belle histoire, il faut sortir un peu de l'expérience et de l'usage“. Dar, după mult prozaism, am fost mai obosit decât înainte de plecare.

Să vedem însă, notând fugar, ce am găsit,

In «Tinereța» d-lui Tutoveanu, ^{*}flori ^{*}tomnatiche de măr care înfloare a doua oară. Creațiuni tardive, petale diafane ofilite, sunt versurile din acest volum. Erotismul d-sale, uscat, a înflorit din vina anotimpului.

„Vezi. dacă te cuprind de-odată

„Și te sărut așa, mereu,

„E primăvara vinovată

Nu eu“

(„Nu eu“ pag. 23)

Noi l-am absolvi de vină, dacă n'ar cânta proza tuturor îndrăgostiților. Dar, în ritmul și rima ușoară e așa de tradiționalist și de bătrân că ne aduce aminte de lirismul lui D. Bolintineanu. Peste tot întâlnești comunul stihurilor erotice epistolare prea roze, prea obsedate de fluidul sentimental. Natura—cadru—pretext de iubire, înrămează emoții siropoase. Decor manierat, pudrat și stilat ca un peisaj din stampele pe care ne-am plimbat privirile în casele bătrânești ale bunicii. O probă:

„Privind la ea, jugastrii se 'nfloară,

„Și plopii albi suspină ca prin vis;

„Din tot albastrul cerului coboară

„Pe chipu-i rumen, flori de paradis—“

(„Sub ștreășina pădurii“ pag. 39).

D-l Tutoveanu nu ne aduce nimic nou. E un corist care e absolut inofensiv când cântă împreună cu alții și ca alții. În orice caz nu e solistul care să te înfloare: să te facă să plângi sau să te ducă în lumi de sublim.

La D-l Rotică, după titlu, se ghicește ce conține volumul „Paharul blestemat“: acelaș erotism, ca și la D-l Tutoveanu. Vagul parfum de ambră—maiales

când nu e distilat—nu poate să ne stârnească în suflet emoția poezii de concepție—absentă și la d-l Rotică și la conștratele său întru Apolo, d-l Tutoveanu. Vers, imagini și conșonanțe vechi, uzate ca și cântecul vieții în primăvară. Amândoi poeții sunt la II-III volum și ne-am fi așteptat să-i auzim cântând lucruri mai grave sau chiar și iubirea, dar altfel decât o suspină adolescentul îndrăgostit ori fecioarele romantice. Poezia este o statuă și versul o cută de piatră, iar cei doi poeți ne dau corespondența d-lor din vremea când le-a sângerat inima. De aceea nu ne mișcă, și ne plictisește, mai cu seamă când am ascultat pe Cerna și pe Nichifor Crainic. În definitiv ambele culegeri sunt la fel, diferă doar forma: d-l Tutoveanu are predilecție pentru versurile scurte, de 8-9 silabe iar d-l Rotică pentru cele de 12-13 silabe. Și poate încă o deosebire: în „Paharul blestemat” natura lipsește.

Ne-am limpezit ceva impresiile neplăcute citind volumul d-lui Marcel Romanescu, sorbind poezie proaspătă din ale sale „Ișvoare limpezi”. Și trebuie remarcat, d-l M. R. e mai tânăr decât ceilalți doi, dar e mai artist, mai viguros. Nu putem afirma că s'a format; de abia e la început și își dibuește drumurile, lăsându-se covârșit și de cântecul altora. Ceva reminiscențe de tehnică parnasiană uneori. Apoi, de la noi, eleganța celor cari l-au fermecat îl stăpânește de departe cu dragostea condescendenței elevului pentru maestru. Se strecoară printre versurile d-sale și le modelează după ființa lor: umbra lui D. Zamfirescu și d-l M. Coșdreanu; din când în când îi întâlnești plimbându-se prin „Grădina lui Teocrit”,

Cu toate acestea sonetele „Mărul”, „Amaryllis”, „Gallus către Cypris”, „Nimfele”, au străluciri de marmoră pentelică dăltuită de un meșter bun. În deosebire „Mărul” și „Amaryllis” conțin minunate efecte statuare. Sensualism crud d'annunzian e în „Cântecul Hangitei”.

În sufletul d-lui M. R. se reflectă natura întregă și poezia d-sale se frământă în gânduri și imagini („Bradul”, „Scoica”, „Leul”). Duios și nostalgic în „Noaptea de Crăciun”. Delicat, simbolic, cu reticențe în „La răscruce”. Abil în efecte muzicale, răsunătoare, în bucata „La hanul calicului”. sau în „Cântec”

„La isvor cu unda lină
„albe-s pietricelele;
„la isvorul cu lumină
„până 'n fund bat stelele.

„La isvor privighetoarea
„ciugulește stelele
„până-i plouă sunătoare
„din gâtlej măgelele.

[„Cântec” pag. 59].

Printre darurile d-lui M. R. este de notat și multa variație în versificare.

Unele pete cari opacizează lumina de cristal, nădăjduim că nu le vom mai găsi în al doilea volum. Cântărețul senzațiilor—de la cele mai nobile (vizuale) până la cele mai inferioare (tactile),—făgăduiește totuși și puteri de artist pentru subiecte de concepție. E merit să rămână între poeții noștri buni, cu o singură condiție: să se emancipeze de sub înrăurirea măștrilor, reminiscențelor și să-și migălească mai mult versurile.

E sincer—mare calitate pentru vremile de astăzi,—nu ne aruncă praf în ochi, nu schițează desinvolturi nepermise și „originale” și, această modestie nu poate decât să-l recomande.

Const. D. Ionescu.

Primate la redacție:

CĂRȚI

Primăveri scuturate: Poezii: George Dumitrescu. București.
Lespezi și moloz din templul lui Epidaur: B. Lăzăreșcu: București.

REVISTE. ZIARE.

Cultura: An. I. No. 1-4. Director: Sextil Puscariu. Cluj. *Societatea de mâine*: An. I. No. 28. Cluj
Arhivele Oltenești: An. III. No. 15. Craiova. *România Viitoare*: An. IV. No. 10. Ploești.
Gândirea: An. IV. No. 1. București. *Flamura*: An. II. No. 8. Craiova.
Vicajă Nouă: An. XX. No. 6-7. București. Cernăuți.
Țara Noastră: An. V. No. 40-42. Cluj. *Cultura Poporului*: Cluj.
Ramuri: An. XVIII. No. 18-19. Craiova. *Libertatea*: Orăștie.
Țara de jos: An. I. No. 7-8 București. *Tribuna Nouă*: Arad.
Slove: An. II. No. 7-9. Calafat. *Gazeta oficială*: Inspectoratul școlar din Timișoara.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Schițele-desenuri proprietatea „DATINEI”

Reproducerea oprită.

Manuscrisele se primesc numai prin poștă

Cele nepublicate nu se înapoiază.

Administrator:
D-R. P. PLENICEANU.

Redacția și Administrația: Turnu-Severin.
Strada Decebal 52 b.

„Drag norodul meu
Ține datina străbună ca credința'n Dumnezeu
E nemernic cine-o uită!”

BCU Cluj / Central University Library Cluj

1942

TURNU-SEVERIN

TIPĂRUL INSTITUTULUI DE ARTE ORAFICE „RAMURI” S. A. SUCURSALA T-SEVERIN